PARADOKS ODBIRANJA TVITOV NA JAVNI RADIOTELEVIZIJI: ORGANIZACIJSKI, RUTINSKI IN OSEBNI VIDIKI

IGOR VOBIČ

Povzetek

Z raziskovanjem zbiranja, selekcioniranja in umeščanja vsebin iz Twitterja v predvolilna televizijska soočenja članek na slovenski javni radioteleviziji prepoznava konflikt med spodbujanjem participativne prakse in ohranjanjem privilegirane vloge tradicionalnih odbirateljev. Z analizo kvalitativnih podatkov, zbranih z opazovanjem v uredništvu in s poglobljenimi intervjuji s ključnimi akterji, avtor v specifičnem prepletu organizacijskega konteksta, vzpostavljene rutine in individualnih dejavnikov razkriva paradoks odbiranja tvitov v soočenjih slovenske javne televizije pred evropskimi volitvami leta 2014. Po eni strani gre za institucionalno varovanje odbirateljskih privilegijev na račun bolj odprtega komuniciranja, po drugi pa odbiranje skoraj povsem prepuščajo subjektivnim shemam prepoznanih odbirateljev. Kot kažejo rezultati analize, paradoks prinaša pomembne implikacije za samorazumevanje novinarstva in subjektivno državljansko opolnomočenje, ki samo po sebi ne pomeni participativnega delovanja, temveč gre le za krepitev občutka zmožnosti participacije v političnem življenju. Poleg tega se na podlagi rezultatov študije zdi, da novinarstvo tradicionalnih medijev nima ustreznih odgovorov na spreminjajoč strukturni položaj v družbenem komuniciranju, organizacijske težave medijskih hiš in identifikacijsko negotovost novinarjev.

Igor Vobič je docent na Katedri za novinarstvo in raziskovalec v Centru za raziskovanje družbenega komuniciranja Fakultete za družbene vede Univerze v Ljubljani; e-pošta: igor.vobic@fdv.uni-lj.si.

Uvod

Z uveljavljanjem internetnih družbenih omrežij v političnem življenju je vloga novinarjev kot odbirateljev informacij in interpretacij družbene realnosti ujeta v dinamiko med tradicijo in transformacijo (npr. Boczkowski 2004; Domingo idr. 2008; Shoemaker in Vos 2009; Hermida 2013). S pojavom stalno dejavnih in vseprisotnih komunikacijskih okolij, kot je na primer Twitter, lahko prepoznavamo obrise ambientalnega novinarstva (Hermida 2010), s katerim se razširja število akterjev, ki prevzemajo vloge, še pred nedavnim omejene na novinarje tradicionalnih medijev. Četudi nekateri v sodobnem komunikacijskem okolju vidijo novinarje kot kuratorje (Jones in Salter 2012) ali vodnike (Pöttker 2012) in čeprav se novinarstvo v nekaterih vidikih odpira za »ljudi, ki smo jih poznali kot občinstvo« (Rosen 2012), raziskave kažejo, da si novinarji prizadevajo ohranjati tradicionalno vlogo odbirateljev (npr. Boczkowski 2004; Paterson in Domingo 2008; Singer idr. 2011; Domingo in Paterson 2011; Jones in Salter 2012).

Proučevanje odnosa med internetom in novinarstvom nakazuje, da konflikt med spodbujanjem participativne prakse in ohranjanjem hierarhičnega odnosa novinar-vir-občinstvo prinaša spremembe v odbirateljski proces – Twitter je na primer za novinarje postal stalni vir informacij in interpretacij, pomembnih za politično življenje (Newman 2009; Broersma in Graham 2012; Lasorsa idr. 2012; Farhi 2009), hkrati pa tudi pomembna platforma za objavo vsebin (Blasingame 2011; Verweij 2012; Schifferes idr. 2014). Čeprav se raziskovalci novinarstva posvečajo vlogi Twitterja v novinarstvu tradicionalnih medijskih hiš (gl. Hermida 2013), so ti usmerjeni predvsem na ravni novinarskih vsebin, percepcij novinarjev in odnosov v spreminjajočih komunikacijskih situacijah, medtem ko je proučevanje novinarske produkcije v tem kontekstu zapostavljeno. V članku zato avtor poskuša zapolniti to raziskovalno vrzel in raziskati vlogo Twitterja v novinarstvu skozi odbirateljski proces v televizijskem uredništvu.

Glavni cilj študije je raziskati in prepoznati posebnosti zbiranja, selekcioniranja in umeščanja vsebin iz Twitterja v predvolilna televizijska soočenja ter proučiti novinarsko samorazumevanje v kontekstu artikulacij družbenih omrežij na televiziji. Dozdajšnje raziskovanje kaže, da se je Twitter normaliziral kot orodje in okolje političnega komuniciranja pred volitvami (npr. Conway idr. 2013), da je prinesel nove dimenzije v odnos med novinarji in politiki (npr. Verweij 2012) in da je postal pomembna arena predvolilnih razprav državljanov in drugih akterjev (npr. Bekafigo in McBride 2013; Elmer 2013; Kalsnes idr. 2014). Raziskave nakazujejo, da je z družbenimi omrežji komunikacijski preplet politične in medijske logike pred volitvami pridobil ambientalni značaj, s katerim so tudi novinarji vstopili v stalno dejavne in vseprisotne tokove informacij in interpretacij, povezane z volitvami. Zato je pomembno raziskati, kako posebnosti razprave o razpravi na Twitterju (Kalsnes idr. 2014) vstopajo v stabilno logiko produkcije televizijskih predvolilnih soočenj, ki še vedno veljajo za prelomne dogodke za odločanje volivcev (gl. Skovsgaard in Van Dalen 2013). V tem kontekstu je raziskava odbirateljskega procesa v televizijskih uredništvih med predvolilnimi soočenji pomembna tudi zato, ker lahko nakaže, kako se tehnološke inovacije artikulirajo v medijatizirani politiki, kako se stalno dejavni značaj družbenih omrežij odraža v živi televiziji, kako novinarstvo v sodobnem medijskem okolju povezuje državljane s političnim

življenjem in kako televizijski novinarji, uredniki in voditelji razumejo svojo vlogo v sodobnem komuniciranju.

Raziskovalnega problema se študija loteva s kvalitativnimi empiričnimi podatki, zbranimi z dvema metodama. Avtor je opazoval udeležbo na Televiziji Slovenija (TVS) in v Multimedijskem centru (MMC) med soočenji kandidatov pred volitvami v Evropski parlament. Na podlagi podatkov z opazovanja je izvedel poglobljene intervjuje s člani uredništev glede na njihovo vlogo v produkciji v predvolilnih televizijskih soočenjih, na spletnih mestih in družbenih omrežjih.

Prvi del članka konceptualno razčlenjuje odbirateljstvo v novinarstvu, sintetizira transformacije odbirateljstva v odnosu med novinarstvom in družbenimi omrežji ter na tej podlagi prepoznava raziskovalna vprašanja. V drugem delu avtor predstavlja metodi opazovanja z udeležbo in s poglobljeni intervjuji ter raziskovalni subjekt Radiotelevizijo Slovenija. V zadnjem delu so rezultati študije postavljeni v širši okvir poznomodernih sprememb novinarstva in družbenega komuniciranja.

Odbirateljstvo v novinarstvu

Odbirateljstvo zadeva eno od osrednjih vprašanj novinarskih študij, in sicer ne le kriterijev zbiranja in selekcije informacij in interpretacij za objavo, temveč zaobjema celoto odnosov in procesov novinarske produkcije, ki jo zaznamujejo preplet individualnih dejavnikov, normalizirane novinarske rutine ter organizacijskih posebnosti v širšem medijskem in družbenem okolju (npr. Shoemaker in Vos 2009; Shoemaker idr. 2009; Shoemaker in Reese 2013). V zadnjem desetletju se raziskovalci novinarske produkcije (npr. Boczkowski 2004; Paterson in Domingo 2008; Singer idr. 2011; Domingo in Paterson 2011; Jones in Salter 2012) bolj kot ne strinjajo, da se z normalizacijo interneta in razmahom družbenih omrežij novinarski odbirateljski proces spreminja, toda med njimi ni trdnega konsenza o značaju teh sprememb ter njihovih implikacijah za novinarstvo in politično participacijo državljanov. Ker se pričujoča študija poglobljeno loteva teh vprašanj, v nadaljevanju analizira razvoj koncepta odbirateljstva od pionirskih študij v petdesetih letih do današnjega razmaha razprav v kontekstu interneta ter sintetizira sodobne transformacije odbirateljstva kot pojava skozi produkcijske ravni odnosa med novinarstvom in družbenimi omrežji.

Konceptualni razvoj odbirateljstva

Več kot polstoletni razvoj koncepta odbirateljstva pomembno zaznamujejo epistemološki in teoretski okviri raziskovanja novinarstva, ki so prevladujoči v določenih obdobjih ter posledično odločilno uokvirjajo proučevanje – tako v svetu množičnih medijev kot tudi v kontekstu interneta in družbenih omrežij.

V pionirskih študijah odbirateljstva v novinarstvu so prevzemali funkcionalistični pristop k medijem – tako je White (1950) kot ključni dejavnik različnega odločanja v novinarstvu prepoznaval subjektivnost novinarjev odbirateljev, njegov sodobnik Breed (1955) pa je odbirateljstvo razumel skozi formalno uredniško hierarhijo, nadzor in politiko. Tudi nekateri drugi avtorji (npr. Gieber 1956; Westley in MacLean 1957) so v petdesetih letih medije razumeli kot monolite, v katerih novinarji in uredniki kolektivno delujejo kot odbiratelji. V sedemdesetih letih pride do pomembnih konceptualnih sprememb v razumevanju odbirateljstva, ko sociološke študije v uredništvih (npr. Tuchman 1978; Gans 1979; Fishman 1980)

pozornost kritično preusmerjajo v proces in oblastna razmerja v novinarstvu ter kontekstno določene dinamike med strukturo in individualnim delovanjem. Potem ko je bilo v osemdesetih letih odbirateljstvo zapostavljeno, je v zadnjih dveh desetletjih k razvoju pomembno prispevala Pamela J. Shoemaker. V samostojnih delih (npr. Shoemaker 1991) ali v soavtorstvu (npr. Shoemaker in Reese 1996; Shoemaker idr. 2009) je s prepletom več ravni analize postavila model odbirateljstva, ki omogoča celovito proučevanje individualnih, rutinskih, organizacijskih dejavnikov v medijskosistemskem in širšem družbenem kontekstu.

Z razmahom različnih interaktivnih oblik komuniciranja na internetu smo v zadnjem desetletju priče razširitvi korpusa del, ki zadevajo odbirateljstvo v novinarstvu (npr. Boczkowski 2004; Paterson in Domingo 2008; Singer idr. 2011; Domingo in Paterson 2011; Jones in Salter 2012), in hkrati lahko opazujemo konceptualne premike v pojmu. S konceptoma odbirateljstvo občinstva (Shoemaker in Vos 2009; Shoemaker in Reese 2013) in nadzor odbirateljstva (Bruns 2011) se na primer pozornost raziskovalcev preusmerja na člane občinstva, ki imajo v sodobnem medijskem okolju možnost neposrednega in hitrega odzivanja na delo novinarjev ter hkrati tudi priložnost zbiranja, selekcije in upovedovanja novic. Sorodni konceptualni premik nakazuje tudi odbirateljstvo omrežja (Barzilai-Nahon 2008; 2009), ki z združevanjem komunikacijskih študij, informatike in organizacijskih ved razširja odbirateljstvo tudi na druga komunikacijska omrežja. Barzilai-Nahonova (2008) poudarja, da gre v primerjavi z množičnim komuniciranjem v sodobnem kontekstu za mnoštvo odbirateljskih mehanizmov in mnoštvo odbirateljev, pri čemer so komunikacijske vloge posameznih akterjev spreminjajoče in hibridne. Avtorica odbirateljstvo nadgrajuje s konceptom odbranega – ne le objektov, temveč tudi subjektov, ki prestopajo vrata omrežja (prav tam), pri čemer frekvenco in dinamiko izmenjav določajo oblastne strukture in produkcijska logika omrežja.

Pregled konceptualnega razvoja odbirateljstva nakazuje analitično prilagajanje avtorjev empiričnim povezavam med kontinuiteto in transformacijo v novinarstvu, in sicer družbenem komuniciranju. Poznavanje mejnikov konceptualnega razvoja je ključno ne le za pojasnjevanje razprav o zatonu odbirateljstva (Bruns 2011) in deljenju novinarske odbirateljske vloge z drugimi sporočevalci (Larsosa idr. 2012), temveč tudi za proučevanje novinarske produkcije v kontekstu družbenih omrežij.

Novinarstvo, družbena omrežja in transformacije odbirateljstva

V zadnjih petih letih se je pomemben del novinarskih študij začel poglobljeno ukvarjati z artikulacijo med novinarstvom in družbenimi omrežji ter njihovo implikacijo na produkcijski, besedilni in recepcijski ravni (npr. Bruns 2009, 2011; Thurman in Hermida 2010; Hermida 2010, 2013; Blasingame 2011; Broersma in Graham 2012; Lasorsa idr. 2012; Verweij 2012; Schiffers idr. 2014; Thurman in Newman 2014; Kalsnes idr. 2014). Avtorji ugotavljajo, da se odbirateljstvo spreminja, toda analitično se teh premikov, ki zadevajo družbenokomunikacijske odnose med novinarji in javnostjo, lotevajo različno.

Na eni strani avtorji (npr. Bruns 2009, 2011; Hermida 2010; Broersma in Graham 2012; Graham idr. 2013) spremembe v odbirateljstvu postavljajo v kontekst širše transformacije v komuniciranju. Ugotavljajo, da novinarji izgubljajo vlogo varuhov meja javne razprave (Hermida 2010, 301) in tradicionalnih odbirateljev političnega diskurza (Graham idr. 2013, 85). Državljani namreč v povezovanju s političnim

življenjem pogosto povsem zaobidejo novinarstvo tradicionalnih medijev. V tem kontekstu odbirateljstvo občinstva (Shoemaker in Vos 2009) in nadzor odbirateljstva (Bruns 2011) nakazujeta, da novinarji tradicionalnih medijskih hiš izgubljajo vloge glavnih posredovalcev informacij in interpretacij v javni sferi ter da se njihova odbirateljska moč v ambientalnem družbenem komuniciranju razpršuje med različne akterje. Kot kaže pregled raziskav (gl. Hermida 2013), je to izrazito v izrednih razmerah. Na primer Gilad Lotan in drugi (2011) ter Merazova in Papacharissijeva (2013) so v obdobju arabske pomladi v Egiptu in po njej ugotavljali, da so akterji, ki so strukturno ločeni od tradicionalnih medijev, z novinarji soustvarjali novice in usmerjali razpravo na Twitterju ter tako sooblikovali poseben medij v medmrežju (Lotan idr. 2011, 1300). Tudi v primerih gibanj Occupy (Penny in Dadas 2013) ali protestov v Iranu (Bastos idr. 2013) so avtorji prepoznavali procese odbirateljstva na Twitterju, s katerimi se je artikulirala razprava, neodvisna od medijskih institucij. Nekateri avtorji v tem kontekstu ugotavljajo, da se novinarji spreminjajo v kuratorje (Jones in Salter 2012), kar tudi za procese v uredništvu in njihovo delo prinaša pomembne politične, kulturne in ekonomske implikacije.

Na drugi strani se avtorji (npr. Thurman in Hermida 2010; Blasingame 2011; Lasorsa idr. 2012; Verweij 2012; Schifferes idr. 2014; Thurman in Newman 2014) sprememb odbirateljstva lotevajo skozi produkcijski proces v uredništvih. Čeprav avtorji poudarjajo, da se je v novinarstvu normaliziralo odpiranje vrat, kar je pred desetletjem prepoznaval Boczkowski (2004), ugotavljajo, da novinarji niso presegli konflikta med spodbujanjem participativne prakse ter ohranjanjem hierarhije v odnosih med novinarji, viri informacij in občinstvom. Po eni strani so novinarji sicer pripravljeni odbirateljsko vlogo deliti z drugimi, saj je pomemben delež objav na družbenih omrežjih retvitov, tj. objav tvitov nenovinarjev (Larsosa idr. 2010, 30). Po drugi strani raziskave kažejo, da pri odločanju, katere tvite vključiti v vsebine, novinarji sledijo vzpostavljenim kriterijem objavne vrednosti (Farhi 2009) ter da pri tehtanju, kaj objavljati na Twitterju, prevzemajo logiko spletnega novinarstva (Verweij 2012). Študije vseeno nakazujejo spremembe v odbirateljskem procesu v primerjavi s produkcijo izpred nekaj let. Blasingame (2011) na primer ugotavlja, da v novinarski produkciji različni akterji preskakujejo odbirateljski proces, saj mimo formalne hierarhije odločanja že v fazi zbiranja informacij nepreverjeno novico objavijo na Twitterju. Schifferes in drugi (2014) poudarjajo, da so sodobni novinarji odbiratelji v konfliktu med novinarskimi in poslovnimi cilji prisiljeni spremljati informacijske tokove prepletenih družbenih omrežjih, vzpostavljati in ohranjati odnose s sledilci ali prijatelji ter prilagajati preverjanje informacij v omrežjih že vzpostavljenim normam in rutini.

Čeprav se študije, ki proučujejo artikulacijo med novinarstvom in družbenimi omrežji, v sintezah pogosto naslanjajo na koncept odbirateljstva, so ti zaključki površinski, saj se dinamike lotevajo iz besedilne perspektive, z vidika novinarske percepcije ali odnosov v družbenem komuniciranju (Hermida 2013) ter v raziskovanju zapostavljajo novinarski produkcijski proces, ki je običajno v središču študij odbirateljstva (Shoemaker in Vos 2009). Ta raziskovalna vrzel je očitna v raziskavah sodobnega novinarstva pred volitvami, ko so družbena omrežja orodja političnega komuniciranja (Conway idr. 2013), sooblikujejo značaj odnosov med novinarji in politiki (Verweij 2012) ter so arena razprav državljanov in drugih akterjev (Bekafigo in McBride 2013; Elmer 2013). Z normalizacijo družbenih

omrežij v komuniciranju je tudi predvolilno prepletanje politične in medijske logike pridobilo ambientalni značaj, kar zaznamuje novinarsko produkcijo tradicionalnih medijev, tudi televizije.

Študija tako poskuša dopolniti dozdajšnje raziskave in s prepletanjem pristopov k odbirateljstvu množičnomedijske produkcije (npr. Shoemaker 1991) in odbirateljskim procesom omrežij (npr. Barzilai-Nahon 2008) raziskati, kako v stabilno logiko novinarske produkcije predvolilnih televizijskih soočenj vstopajo stalno dejavni in vseprisotni tokovi informacij prepletenih družbenih omrežij ter kako se to odraža v novinarskem samorazumevanju. V tem okviru sta ključni dve raziskovalni vprašanji, (1) kako preplet individualnih, rutinskih in organizacijskih dejavnikov v uredništvu določa odbiranje tvitov članov občinstva med predvolilnimi televizijskimi soočenji in (2) kako odbiratelji tvitov ter uredniki in voditelji televizijskih soočenj razumejo odbirateljstvo in svojo vlogo v družbenem komuniciranju pred volitvami.

Raziskovalni vprašanji sta pomembni tudi v kontekstu slovenskih medijev in novinarstva. V Sloveniji se raziskovalci v zadnjih letih odbirateljstva v novinarstvu sicer lotevajo, toda le posredno, medtem ko pozornost primarno usmerjajo v probleme novinarske produkcije za splet (npr. Vobič 2010; Oblak Črnič in Vobič 2013), samorazumevanje novinarstva v kontekstu interneta (npr. Poler Kovačič idr. 2010; Vobič 2011, 2013) ter vključevanje komentarjev in drugih vsebin članov občinstva v novinarske vsebine (npr. Poler Kovačič in Erjavec 2008; Vobič 2010, 2013; Erjavec in Poler Kovačič 2013). Vobič (2010) na primer poudarja, da medijske hiše v Sloveniji na svojih spletnih straneh omogočajo številne interaktivne oblike komuniciranja s člani občinstva, toda pri tem poskušajo novinarji ohraniti osrednjo vlogo v produkciji novic in osmišljanju družbenega življenja. Hkrati Poler Kovačičeva in drugi (2010) ugotavljajo, da so novinarji v razumevanju novinarske verodostojnosti razpeti med zavezanostjo uveljavljenim normam in vrednotam novinarstva ter participativnim potencialom novinarstva na internetu. Analize vključevanja vsebin članov občinstva pa nakazujejo, da so odločanje o tem, kaj objaviti in česa ne, vodili tržni motivi, kar se izraža v uredniški zlorabi napadalnega govora (Erjavec in Poler Kovačič 2013), in kvazidržavljansko novinarstvo (Poler Kovačič in Erjavec 2008).

Metode in subjekti raziskovanja

Članek poskuša odbirateljski proces proučevati na podlagi analize individualne ravni, uveljavljene rutine in organizacijskega okolja ter ob upoštevanju komunikacijskih posebnosti Twitterja. Ker se kontekstno specifičnih procesov ne loteva na podlagi sekundarnih virov, temveč predstavlja rezultate izvirne empirične raziskave, študija prevzema v raziskovanju odbirateljskega procesa uveljavljene kvalitativne metode (Shoemaker 1991; Shoemaker in Reese 1996; Altmeppen 2008). Raziskava poskuša ugotavljati, kako se preplet individualnih, rutinskih in organizacijskih ravni v odbirateljskem procesu odraža v produkcijskem povezovanju družbenih omrežij in predvolilnih soočenj ter v samorazumevanju urednikov, voditeljev in odbirateljev. Z upoštevanjem kontekstno specifičnega razvoja se članek raziskovalno loteva odbiranja objav na Twitterju med predvolilnimi soočenji v produkciji javne TVS in dejavnosti njenega MMC.

RTV Slovenija je relevanten raziskovalni subjekt, saj ima kot javni servis posebno vlogo v medijskem okolju in je podvržen strožji programski regulaciji v obdobju

volilne kampanje (gl. RTV Slovenija 2014). Tako mora biti v skladu z Zakonom o volilni in referendumski kampanji in Zakonom o Radioteleviziji Slovenija programski čas, namenjen predstavitvi kandidatov kandidatnih list, ki so zastopane v državnem zboru oziroma v Evropskem parlamentu, »za vse enak«, prav tako morajo biti v okviru predvolilnih soočenj »enaki pogoji za njihovo predstavitev« (prav tam). Programski čas za predstavite neparlamentarnih list »obsega eno tretjino skupnega programskega časa, ki ga uredništva določijo za spremljanje volilne kampanje« (prav tam). Med uradno volilno kampanjo je TVS pripravil tri predvolilna televizijska soočenja na prvem programu (gl. TVS 2014): 15. maja je bilo soočenje kandidatov parlamentarnih list (gledanost: 8,3 odstotka, 160 tisoč gledalcev), 22. maja so soočili kandidate neparlamentarnih list (6,7 odstotka, 131 tisoč) in 23. maja so v studio ponovno povabili kandidate parlamentarnih list (5,6 odstotka, 110 tisoč).

Pred vsakim soočenjem sta televizijska voditelja pozvala gledalce, naj se vključijo v razpravo na Twitterju, in napovedala, da bosta izbrane prebrala ob koncu oddaje. Od vseh nekaj sto tvitov, objavljenih med oddajo pod oznako #EUvolitve, sta jih voditelja, medtem ko so bili grafično izpisani na zaslonu, prebrala manj kot dva odstotka.

Opazovanje z udeležbo se je uveljavilo kot najustreznejša metoda za raziskovanje odbirateljskega procesa v tradicionalnem množičnomedijskem kontekstu (gl. Shoemaker in Reese 1996) ter tudi v kontekstu interneta in novih medijev (gl. Shoemaker in Vos 2009). Raziskovalcu omogoča, da z neposrednim pričanjem (Domingo 2008) proučuje odbirateljske procese ter prepoznava individualne, rutinske in organizacijske vidike odbiranja tvitov na radioteleviziji. Avtor je v režiji TVS in uredništvu MMC opazoval odbiranje tvitov med tremi oddajami, ki so trajale približno 85 minut. Da bi lahko prepoznaval vrzeli med uradnimi obljubami, uveljavljenimi strukturami in institucionaliziranimi dinamikami na eni strani ter empirično realnostjo odbiranja na drugi, je avtor prevzel raziskovalno vlogo opazovalca kot udeleženca (Hansen idr. 1998, 51). Med opazovanjem je vstopal v konflikt vlog – med prijateljem in tujcem (Burgess 1994, 49), s čimer je težje vzpostavljal odnos s člani uredništva, a je hkrati lažje namenjal pozornost zastavljenim raziskovalnim ciljem. Opazovane procese v režiji in uredništvu ter kratke pogovore z opazovanimi je zapisoval v dnevnik, ki ga je po koncu opazovanja v skladu s konceptualnim okvirom analiziral in tako prepoznaval empirične vzorce odbiranja tvitov (gl. Webb 1994).

Po izvedenem in analiziranem opazovanju je avtor konec maja in na začetku junija izvedel devet poglobljenih intervjujev s člani uredništva soočenj glede na formalno strukturo odločanja v odbirateljskem procesu. Med njimi so bili vodja projekta volitve v Evropski parlament na TVS in urednica televizijskih soočenj (v nadaljevanju urednica); urednica uredništva za nove medije (urednica, MMC); voditeljica televizijskih soočenj in voditeljica osrednje dnevnoinformativne oddaje Dnevnik (voditeljica); voditelj televizijskih soočenj in voditelj osrednje dnevnoinformativne oddaje Dnevnik (voditelj); odbiratelj tvitov med prvim in drugim televizijskim soočenjem ter voditelj večerne dnevnoinformativne oddaje Odmevi (odbiratelj A); vodja projekta volitve v Evropski parlament v MMC in odbirateljica tvitov med tretjim televizijskim soočenjem (odbirateljica B); odbiratelj tvitov med tretjim televizijskim soočenjem za objavo v oddaji ter turnusni urednik MMC

(odbiratelj C); odbiratelj tvitov med prvim in drugim televizijskim soočenjem za objavo v spletni rubriki Tvitopis ter novinar MMC (odbiratelj MMC). Intervjuvanci so stari od 27 do 48 let, med njimi so pet žensk in štirje moški, pet je diplomantov novinarstva, štirje imajo drugo družboslovno izobrazbo.

Temeljne značilnosti intervjujev so bile tri (Flick 2006): problemska osrediščenost, tj. raziskovalčevo osredinjanje na ustrezne probleme – v našem primeru je to proces odbiranja tvitov med soočenji; usmerjenost k subjektu, tj. (pre)oblikovanje intervjujev glede na subjekt raziskovanja – v tem primeru sta to TVS in MMC; usmerjenost k procesu raziskovanja, tj. poznavanje problema raziskovanja in prilagajanje njemu – v tej študiji je to prepletajoča dinamika med individualnimi, rutinskimi in organizacijskimi ravnmi odbirateljstva. Na podlagi teh kriterijev je avtor sestavil okvirni seznam vprašanj različnih tipov: od uvajalnih prek konceptualno zasnovanih do poglobljenih vprašanj (gl. Legard idr., 148–150). Toda seznamu ni neomajno sledil, saj ga je uporabljal kot fleksibilno orodje za teoretsko in kontekstno uokvirjene pogovore. Vsak intervju, ki je bil dolg od pol ure do eno uro, je bil zvočno posnet in analiziran v petstopenjskem procesu analize intervjujev (gl. McCracken 1988). Analiza je temeljila na natančnem branju, s čimer je avtor s konceptualnim okvirom prepoznaval preliminarne deskriptivne kategorije. Nato je v kodih prepoznaval povezave in sestavljal vzorce v naracijah intervjuvanih. Na naslednjih stopnjah je avtor prepoznaval skupne teme in nato še konceptualno sorodne grozde v odgovorih intervjuvanih. V zadnjem koraku je pregledal teme iz intervjujev ter glede na raziskovalna vprašanja sintetiziral prevladujoče vzorce in jih razmejil od obrobnih.

Ravni odbirateljstva in dejavniki odbiranja tvitov na RTV Slovenija

Rezultati opazovanja z udeležbo v televizijski režiji in internetnem uredništvu ter analize poglobljenih intervjujev s ključnimi akterji v odbirateljskem procesu kažejo, da je TVS v sodelovanju z MMC objave na Twitterju, ki jih je nato vključil v televizijska soočenja, odbiral na treh stopnjah. Na prvi so si na javni radioteleviziji pomagali z avtomatiziranim odbiranjem družbenega omrežja in tako z oznako #EUvolitve zožili nabor potencialnih tvitov za objavo v oddaji na nekaj sto. Na drugi stopnji je med prvo uro vsakega soočenja deloval individualni odbiratelj TVS ali odbirateljski par MMC, ki je na podlagi dogovorjenih in subjektivnih kriterijev odbral tvite za objavo v televizijskem programu – tj. pet med prvim soočenjem, med drugim sedem in enajst tvitov med tretjo oddajo. Na tretji stopnji je urednica soočenj nabor tvitov, ki sta jih voditelja grafično izpisane na zaslonu posamično prebrala, še individualno zožila v zadnjih desetih minutah oddaje – tj. na tri v prvem soočenju oziroma sedem tvitov v drugi in tretji oddaji (priloga 1).

Kot nakazujejo podatki, zbrani z obema kvalitativnima metodama, je preplet organizacijskih, rutinskih in individualnih dejavnikov odločilno zaznamoval odbirateljski proces. Sodelovanje med TVS in MMC je bilo v primeru odbiranja tvitov med soočenji pred volitvami v Evropski parlament vzpostavljeno ad hoc, saj čezuredniško povezovanje na javni radioteleviziji ni strateško vodeno. Rutina odbirateljev tvitov v tem kontekstu ni vzpostavljena, zato so njihove odločitve med soočenjih temeljile na dogovorjenih kriterijih izločevanja vsebin na eni strani ter ohlapnih individualnih kriterijih, kot so zanimivost (odbirateljica B), udarnost (odbiratelj A) in iskrivost (voditelj), na drugi strani. Poleg tega so med prvim in

tretjim soočenjem v uredništvu soočenj zbirali vprašanja gledalcev po različnih komunikacijskih kanalih, tj. po elektronski pošti, na spletnem mestu in na Twitterju. V posebnem delu zadnje oddaje je bilo od sedmih vprašanj objavljeno eno tvitano vprašanje, ki ga niso prejeli na institucionalni račun radiotelevizije, temveč ga je voditeljica prejela na osebni račun na Twitterju, čeprav z njim niso pozivali k sodelovanju. Intervjuji s ključnimi akterji v odbirateljskem procesu hkrati nakazujejo, da so različno razumeli odnos med uredništvom, viri in občinstvom, kar kaže na različno konceptualizacijo odbirateljstva – tradicionalno in inkluzivno. Kljub temu so se strinjali, da so bili potenciali Twitterja zaradi prevladujoče konzervativnosti (odbiratelj A) in drugih dejavnikov na različnih ravneh uresničeni le delno.

Organizacijska raven: »Televizija naj ostane televizija«

Na organizacijski ravni lahko na podlagi poglobljenih intervjujev kot pomembna dejavnika postavljanja odbirateljskega procesa tvitov med predvolilnimi soočenji avtor prepoznava javni značaj TVS in s tem povezana zakonsko regulirana pravila pripravljanja vsebin pred volitvami ter, kot pravi odbiratelj A, »premalo sistematičnega dela v povezovanju« različnih delov radiotelevizije.

Na eni strani so intervjuvanci kot enega od osrednjih organizacijskih dejavnikov določanja načina, obsega in pogojev vključevanja tvitov v soočenja izpostavljali dejstvo, da so razprave na Twitterju povezovali s soočenji na javni televiziji. Urednica soočenj je to označila kot »travmo javne televizije«, ki mora »zaradi zakonov s pinceto tehtati vsako minuto programa« med uradno volilno kampanjo. Vsi intervjuvanci so v tem kontekstu izpostavljali dilemo, kako televizijsko soočenje povezati z »nepredvidljivo tvitosfero« (voditelj), pri čemer so se strinjali, da mora biti to podvrženo »uredniški presoji« (odbiratelj A), saj »ne moreš kar vseh spuščati v oddajo« (voditeljica). »Vse se vrti okoli vprašanja, kako selekcionirati in kdo naj odbira in poskrbi za to, da tisto, kar pride na ekran javne televizije, odraža uredniški pogled na enakopravno zastopanost kandidatov in da se vsebina ne nagne v neko smer« (urednica).

Na drugi strani kvalitativni podatki kažejo, da je bilo sodelovanje med TVS in MMC vzpostavljeno za namen soočenj kandidatov in da ne gre za organizacijsko stabilne povezave. Intervjuvanci iz MMC so na primer pozdravljali poskus sodelovanja, a poudarjali, da so bili še nedavno »trinajsto prase na RTV« (odbiratelj, MMC), »promocijski medij« (urednica, MMC) in »nekaj postranskega« (odbirateljica B). Posebej kritičen je bil odbiratelj A, ki meni, da je TV Slovenija »dejansko konzervativna« do novih medijev in »univerzalno zbegana« v odnosu do komunikacijskih inovacij.

> *Nismo še dovolj pripravljeni, da bi k projektom pristopali večdimenzionalno. Premalo smo sistematično delali na povezovanju, kar poslovna in predvsem uredniška vodstva niso znala prepoznati. /…/ Če bi bil zelo piker, bi rekel, da preprosto nismo dovolj dobri. RTV Slovenija je z naskokom največji medijski sistem v državi, zato ga je težko obrniti ali prenoviti – to zahteva čas (prav tam).*

V kontekstu prej omenjenih organizacijskih dejavnikov in zaradi negotovosti, »koliko tvitov lahko sploh pričakujemo« med soočenji za volitve v Evropski parlament (urednica), so se v uredništvu odločili, naj »televizija ostane televizija«

(odbiratelj A) in zavrnili »sprotno objavljanje tvitov«, ker da »odvrača pozornost gledalcev« (voditelj). Dogovorili so se, da sta voditelja pozvala gledalce, naj se vključujejo v razpravo na Twitterju pod oznako #EUvolitve, da nekdo tvite »filtrira« (prav tam) in da bodo ob koncu oddaje »morda« objavili izbrane tvite (voditeljica). Poleg tega »previdnega« (odbiratelj A), »mehkega« (voditeljica) oziroma »elementarnega« (urednica) pristopa k vključevanju tvitov v soočenja so gledalce pozvali k pošiljanju vprašanj na Twitterju, »kar ni bila neka novost, saj smo v soočenjih že vrsto let to počeli prek elektronske pošte in telefonskih klicev« (prav tam).

Rutinska raven: »Kdo in kako naj odbira?«

Avtor na rutinski ravni z opazovanjem z udeležbo in s poglobljenimi intervjuji ugotavlja, da rutine odbiranja tvitov za oddaje v živo na TVS niso vzpostavljene, zato so bili prisiljeni druge rutine prilagajati novemu odbirateljskemu kontekstu. Na sestankih, na katerih so poleg urednice soočenj bili tudi voditeljski par, urednica uredništva za nove medije in vodja projekta volitve v Evropski parlament v MMC, so tako kot odbiratelje prepoznali »zanesljive kolege« (urednica) in se dogovorili za kriterije izključevanja tvitov, medtem ko so kriterije vključevanja prepustili izbranim odbirateljem.

»Kdo in kako naj odbira? Skupno stališče je bilo, da mora imeti nabor tvitov ime in priimek, da natančno povemo, čigav je ta nabor in kaj ga za to kvalificira,« je v intervjuju poudarila urednica soočenj. Za odbiratelja tvitov so tako prepoznali voditelja večerne dnevnoinformativne oddaje Odmevi, sicer »kvalificiranega tviteraša« (prav tam), ki je zase povedal, da »velja za nekoga, ki se s temi stvarmi rad ukvarja« ter da je »vpet v take in podobne oddaje in ima s tem malo več izkušenj« (odbiratelj A). Na začetku novinarske kariere je bil kot asistent komentatorja atletskih prenosov »pogosto v vlogi računalnika«. Po dveh soočenjih je »zaradi drugih obveznosti« odbiranje predal »kolegom iz MMC-ja« (prav tam). »V tretjem soočenju sta bila odbiratelja vodja projekta evropske volitve na MMC-ju in turnusni urednik v MMC-ju, ki sta vsebinsko močna, zanesljiva kolega urednika in hkrati dobra poznavalca tega kanala« (urednica). Sprememba se je zgodila »hipno« (odbiratelj C), kar je v intervjuju poudarila tudi urednica uredništva novih medijev: »To je bilo tako hitro, da so že delali na tem, ko sem jaz izvedela.«

Kljub temu so intervjuvanci poudarjali, da so se za kriterije odbiranja dogovorili na uredniških sestankih in da bi bilo »brez veze, da bi to slonelo na enem človeku« (odbiratelj A), pri čemer so med opazovanjem in intervjuji izpostavljali predvsem kriterije izključevanja objav na Twitterju, ki so bili objavljeni pod #EUvolitve med oddajami.

Nizka kultura izražanja v tvitu. Vsi intervjuvanci so poudarjali, da so »kot javni servis soodgovorni za ustvarjanje kulture javnega izražanja« (odbiratelj A), zato so izključevali kletvice, razžalitve in sovražni govor.

Napad na osebo. Intervjuvanci so se strinjali, da je bilo treba izključevati tvite, ki bi »šli ad personam, na kandidata kot osebo, in ne nanj kot na politika – ali je majhen ali visok, suh ali debel, ni pomembno za vstop v Evropski parlament« (urednica).

Avtor je politična stranka, štab ali javni podpornik liste. Na uredniških sestankih so se, tako intervjuvanci, dogovorili, da »nočemo politične propagande« (voditelj soočenj), »ozkopolitične agende« (odbiratelj A) in »vsebin iz delavnic

strankarskih štabov« (urednica). »Hoteli smo mnenja demosa, ne pa političnih piarovcev« (voditeljica), ki so jih izključili kot potencialne odbrane, zato da ne bi oddaje dodatno podvrgli pravilom o delitvi programskega časa med kampanjo.

Težka razumljivost tvita brez konteksta. Urednica soočenj je poleg odbirateljice B v intervjuju poudarila, da objave pod #EUvolitve, ki »niso bile razumljive izven hipnega dogajanja na Twitterju«, ob koncu soočenja niso bile objavljene.

Tvit zadeva RTV Slovenija. Urednica soočenj je izpostavila kriterij, da »vse, kar se nanaša na nas – tako pohvale kot kritike, za vsebino soočenja nimajo zveze z volitvami«.

Poleg tega rezultati opazovanja odbiranja med soočenji nakazujejo, da vsi odbiratelji kriterijev izključevanja na individualni ravni niso razumeli enako. To izpostavlja odbirateljica B: »Malo bolj bi se morali posvetiti kriterijem – nismo si vzeli toliko časa, da bi se dobro dogovorili.« Analiza intervjujev in zapiskov z opazovanj tudi kaže, da so bili kriteriji vključevanja tvitov prepuščeni subjektivnim presojam odbirateljev: »Novinarsko delo je tudi sicer nenehno ugotavljanje, kaj je za širšo javnost zanimivo in relevantno« (urednica).

Individualna raven: »Izbiram po občutku.«

Analiza opazovanja in intervjujev kaže, da so odbiratelji med spremljanjem, zbiranjem in izbiranjem tvitov uporabljali ohlapne subjektivne kriterije odbiranja, kot so dejali, »udarnih« (odbiratelj A), »zanimivih« (odbirateljica B) oziroma »sproščenih« tvitov (odbiratelj C). Intervjuji z odbiratelji so pokazali, da so bile razlike v razumevanju kriterijev odbiranja tvitov za objavo v soočenju glavni dejavnik, da je urednica soočenj kar med oddajo nenačrtovano prevzela vlogo odbirateljice že odbranih tvitov (gl. prilogo 1). »Dogovori pred oddajo niso bili dovolj trdni – nismo se dovolj natančno dogovorili ali se razumeli med sabo. Nimamo neke tradicije tovrstnih odbiranj« (urednica).

Med prvim soočenjem je odbiratelj A kar od doma »spremljal #EUvolitve«, »poslušal razpravo v soočenju« in »kopiral tvite, ki bi lahko prišli v poštev«. S tvitom (@IEBergant: V današnjem prvem TV-soočenju pred evropskimi volitvami ob 20:00 na SLO1 izbiramo TOP5 tviterskih odzivov na #EUvolitve.) je sledilce pozval v razpravo, na kar so sedemkrat opomnili tudi na televizijskem zaslonu. Manj kot deset minut pred koncem oddaje je urednici soočenj po elektronski pošti poslal pet odbranih tvitov, ki so po njegovem »odražali smeri diskusij v studiu« in bili »duhovita, pikra in ostra mnenja« (prav tam).

> *Jaz sploh ne bi bila odbirateljica. Toda to je bilo tako močno odstopanje od tega, kar sem jaz razumela kot dogovor, da sem začutila, da moram kot urednica poseči. /…/ Izločila sem dva tvita o vidni zagorelosti enega od kandidatov, kar ni povezano s tem, kako in kaj je on zagovarjal. Prav tako nisem povsem vedela, za kaj gre. Šele pozneje sem izvedela, da gre za močan del debate na Twitterju (urednica).*

Voditeljema v studiu je sporočila, da »imamo tri tvite – prvi je o vsebini, drugi o trojki, tretji splošen«, pri čemer jima ni posredovala spremnih besedil, ki jih je pripravil odbiratelj. »Izhajal sem iz tega, da je tvite na televiziji treba postaviti v določen kontekst. /…/ Zagorelost pomeni, da je bil na dopustu. Politik mora tudi

z zunanjostjo in vedenjem kazati, da se zaveda realnih problemov sodržavljanov, za katere dela, on jih pa očitno nima.« Dva izločena tvita je odbiratelj A po oddaji potem na svojem računu objavil s pripisom »top of the pops«: »To sem storil brez kakršnih koli ambicij, da bi koga na televiziji namočil. Če ne bi dal svojega pogleda na to, bi se mi zdelo nenavadno – bolj z vidika tviteraša kot novinarja.«

Med drugim soočenjem je bila delitev dela v tristopenjskem sistemu odbiranja enaka. Odbiratelj A je ponovno delal od doma, pozval k razpravi (@IEBergant: Soočenje vodita Manica Janežič Ambrožič in Dejan Ladika, ki bosta ob koncu objavila najzanimivejše tvite (po mojem izboru) #EUvolitve) in slabih deset minut pred koncem oddaje izbor tokrat sedmih tvitov poslal v režijo. Odbirateljica na tretji stopnji se je strinjala z naborom, čeprav je bil med njimi tudi tvit, ki se je nanašal neposredno na kandidata (@UcancallmeToby: A Soltes bi si s tako placo lahko uredil stanovanje? #EUvolitve). »Pri meni se kriteriji niso spremenili, očitno so se pa pri urednikih, saj so objavili tudi tiste, ki so šli malo bolj osebno. /…/ Očitno je prevladal občutek, da je ta tviterska scena malce drugačna in da se je treba tudi na televiziji malce prilagoditi« (odbiratelj A). Toda urednica soočenj je zatrjevala, da ni šlo za spreminjanje kriterijev. »To je bilo čisto drugače. Tisto je šlo neposredno na kandidatov videz. Komentar se ni nanašal nanj kot osebo, ampak na vsebinsko vprašanje, ali je ravnal sporno, ko je še naprej živel v občinskem stanovanju, tudi ko je bil že predsednik računskega sodišča.«

Med tretjim soočenjem je odbiranje tvitov prevzel odbirateljski par iz MMC-ja. Analiza opazovanja kaže, da je to počel hkrati z drugimi opravili: odbirateljica B je med odbiranjem postavljala spletni prispevek za objavo in odgovarjala na elektronsko pošto, medtem ko je odbiratelj C dežural kot turnusni urednik. »Nimamo nekega dogovora. Tvite izbiram po občutku. Morda se ti kak zdi zanimiv – je malo provokativen ali morda izpostavlja tvoje stališče. Ko ga vidiš, veš, ali je zanimiv ali ne, ali je za objavo ali ne,« je med delom razlagala odbirateljica B. Podobno je poudarjal tudi odbiratelj tvitov C, ki je na institucionalnem računu pozval k razpravi na Twitterju (@rtvslo: #EUvolitve: Nocoj še zadnje soočenje pred volitvami. Čivkajte. Hvala.) in med objavami iskal »sproščene in zabavne« tvite. Oba sta izdelala seznama več deset tvitov, ki ju je nato odbirateljica B združila in odbrala enajst za urednico soočenj: »V tej fazi sem imela dva glavna kriterija – vključiti tiste, ki so se nanašali na ključne teme, in tiste, ki sva jih izbrala oba. /…/ Težko jih je izbrati sedem – to je čisto osebno videnje.« Urednica soočenj je tudi v tem primeru poudarila, da to ni bilo v skladu z dogovorom pred oddajo in da je bila odločitev »hipna«: »Postavila sta me v vlogo, da odbiram. Absolutno jih je bilo več, kot smo se dogovorili. Tudi mejl je bil: ‚Poslala sva malo več, ti pa izberi.' Potem sem pač izbirala. Če bi bilo premalo časa, bi izbrala kar prvih sedem ali pa zadnjih sedem.«

Samorazumevanje: med tradicionalnim in inkluzivnim odbirateljstvom

Na podlagi analize kvalitativnih podatkov avtor ugotavlja, da med akterji niso razlike le v različnem razumevanju predvolilnih soočenj, temveč tudi v samorazumevanju odbirateljske vloge. Čeprav so se bolj kot ne strinjali, da s prepletanjem soočenj in Twitterja »povezujejo« razpravljavce na družbenem omrežju s kandidati v studiu (odbirateljica B) in da s tem razširjajo »sfero razprave« pred volitvami (voditelj), med intervjuvanci avtor prepoznava različni konceptualizaciji odbirateljstva z vidika odnosa med uredništvom, občinstvom in kandidati.

Tradicionalno odbirateljstvo. Akterji znotraj te konceptualizacije so vključevanje objav iz Twitterja v predvolilne oddaje razumeli v kontekstu stabilne logike predvolilnih televizijskih soočenj, kjer je uredništvo, ki predhodno »predebatira vsak stavek v oddaji« (urednica) in ki določa smeri razprave v studiu. Soočenje naj bi v tem okviru omogočilo vpogled, »kam bo šla Evropska unija, če nas bo zastopal ta ali oni kandidat«, na podlagi česar »bi se na koncu lažje odločil, koga podpreti« (prav tam). Intervjuvanci so hkrati poudarjali, da vključevanje tvitov v oddaje te logike in z njo odbirateljstva ni bistveno spremenilo.

> *Ali smo dobili kaj novega? Ne vem. Ali smo bili kaj bolj demokratični? Ne vem. Na koncu smo objavili tri ali sedem tvitov /…/ Jaz nimam pametne ideje, kako tvite vključevati, da bi ti kakovostno prispevali, in ne samo razburkali debatno površino na soočenju. Ne vem. Na koncu sem si rekla: Tudi če ne bi imeli teh tvitov na koncu, saj niso prinesli veliko. Niso spremenili soočenja (voditeljica).*

V tem kontekstu je na primer odbirateljica B poudarjala tradicionalno razumevanje odbirateljstva, v katerega jedru je hierarhičnost v odnosu z gledalci in uporabniki: »Poskušala sem zajeti splošno prepričanje ljudi, kar je kar velika odgovornost. /…/ Gledalci pa vidijo, kako razmišljajo drugi, kar mu pomaga pri oblikovanju mnenj.« Podobno je razmišljala urednica soočenj in sebe opisala kot »kretničarja«, ki »bdi nad tem, kaj potuje do voditeljev in na ekran, četudi ne morem vplivati na to, kateri kandidati bodo pri tviteraših sprožali odzive«.

Inkluzivno odbirateljstvo. V okviru te konceptualizacije so akterji izpostavljali, da vključevanje tvitov v soočenja presega konvencionalne odnose med voditelji in kandidati v predvolilnih soočenjih ter razpravi približuje odbrane člane občinstva. Voditelj soočenj je to poudarjal predvsem v kontekstu vprašanj gledalcev, zbranih na Twitterju, po elektronski pošti in telefonu, ki so »napredek – tudi za voditelja«.

> *Med soočenji je voditelj kontrapunkt sogovornikom. /…/ Toda jaz načeloma vem, kaj bodo odgovarjali – tako ne odgovarjajo meni, ampak volivcem. S tem ko se vključuje tvitosfera, sogovorniki ugotovijo, da so tam zunaj, izza kamere volivci. /…/ Ta vidik je zelo pomemben – tako se širi sfera, ki je sicer zaprta v nek krog politike in medijev. Uporaba teh kanalov to razbija (prav tam).*

Intervjuvanci so hkrati ugotavljali, da interaktivnih in participativnih potencialov Twitterja kot komunikacijskega toka »niti približno« niso izkoristili, ugotavlja odbiratelj A, čeprav postavljene okvire odbiranja razumejo inkluzivno, saj »dajejo vedeti, kaj ljudje razmišljajo«, »nudijo možnost razširjanja različnih idej«, »relativizirajo občutek pomembnosti akterjev v studiu« in so »streznjenje« za kandidate.

Paradoks odbiranja tvitov na RTV Slovenija

Z raziskovanjem posebnosti zbiranja, selekcioniranja in umeščanja vsebin iz Twitterja v predvolilna soočenja na Televiziji Slovenija ter s proučevanjem novinarskega samorazumevanja v kontekstu artikulacij družbenih omrežij v televizijskem novinarstvu študija potrjuje ugotovitve nekaterih predhodnih študij (npr. Boczkowski 2004; Singer idr. 2011; Jones in Salter 2012). Uredniki in novinarji namreč niso presegli konflikta med spodbujanjem participativne prakse in ohranjanjem pri-

vilegirane vloge tradicionalnih odbirateljev, ki v specifičnem prepletu organizacijskega konteksta, vzpostavljene rutine in individualnih dejavnikov določajo meje televizijske razprave. Rezultati proučevanja obeh raziskovalnih vprašanj avtorja kažejo posebnosti v odbirateljskem modelu slovenske radiotelevizije v primeru vključevanja tvitov v predvolilna televizijska soočenja. Institucionalno varovanje odbirateljskih privilegijev na račun odprtega komuniciranja in hkrati prepuščanje odbiranja skoraj povsem subjektivnim interpretacijam prepoznanih odbirateljev kaže na paradoks odbirateljstva na RTV Slovenija.

Po eni strani tako uredništvo vključevanje stalno dejavnih, odprtih in vseprisotnih internetnih tokov javnega komuniciranja podreja uredniško strukturirani, vnaprej predvideni in časovno vodeni logiki predvolilnih televizijskih soočenj. V tem kontekstu prepoznani tristopenjski proces odbiranja tvitov v soočenjih pred evropskimi volitvami lahko razumemo kot odraz tega, kar Boczkowski (2004, 74) imenuje »mimetična izvirnost«, ki nakazuje preplet kontinuitete in spremembe na način, da se »novost« v novinarski produkciji izraža kot »istost«. Besedna zveza »televizija naj ostane televizija« (odbiratelj A) v tem smislu označuje institucionalno dinamiko, ki z vključevanjem tvitov v soočenja ustvarjajo navidezno participativen značaj televizijskih oddaj, ki namesto dejanskega razširjanja »ambientalnosti« družbenih omrežij (Hermida 2013) v študiji utrjuje tradicionalno odbirateljstvo in uredniški nadzor meja »razprave o razpravi« (Kalsnes idr. 2014).

Študija po drugi strani paradoksalno razkriva organizacijsko okorelost in mehko odbirateljsko rutino, ki v kontekstu tehnoloških inovacij do določene mere individualno delovanje osvobaja strukturnih spon. V tem kontekstu lahko prepoznavamo izostanek skupne »novinarske sheme« (Nisbett in Ross 1980, 36), ki bi lahko poenotila odbiranje, in pojav »odbirateljeve sheme« (Shoemaker 1991, 39), s čimer se kriteriji izključevanja in vključevanja tvitov postavljajo v okvir subjektivnih interpretacij posameznih odbirateljev. Ko so odbiratelji spodbujali objavljanje tvitov na #EUvolitve pred oddajo in jih odbrali za objavo v televizijskem programu, so prevzemali vlogo »razmnoževalcev«, ki jo McCracken (2008) v sodobnem komuniciranju pripisuje predvsem »ljudem, ki smo jih poznali kot občinstvo« (Rosen 2012), in ne novinarjem. S postavljanjem tvitov v kontekst televizijskih soočenj so tem kratkim objavam in odbranim avtorjem tako vsaj deloma dali »kontekstno odzivnost« in »veljavo« v predvolilnih razpravah (prav tam). To lahko prinese pomembne implikacije za »subjektivno državljansko opolnomočenje« (Alvares idr. 2014), ki samo po sebi ne pomeni participativnega delovanja, temveč le krepitev občutka zmožnosti participacije v političnem življenju in spodbudo različnim oblikam državljanske prakse.

Paradoks odbirateljstva RTV Slovenija nakazuje proces, ki ga Bolter in Grusin (1999) imenujeta remediacija. Soočenja na TVS pred letošnjimi evropskimi volitvami so tako nove okvire ambientalnega komuniciranja postavljala v star dvostopenjski tok množičnih medijev v smislu odnosov, prakse in formatov. Remediacija Twitterja s televizijo se v študiji odraža tudi v samorazumevanju urednikov, voditeljev in odbirateljev, ki so razpeti med tradicionalnim in inkluzivnim odbirateljstvom. Skozi to prizmo se zdi, da se epistemološki izzivi novinarstva povečujejo v kontekstu fragmentiranja javne sfere, ko solo sfere kot poznomoderni habitusi družbenega komuniciranja (gl. Dahlgren 2014) pod vprašaj postavljajo do nedavnega uveljavljeno dinamiko vzpostavljanja skupne komunikacijske osnove. V tem kontekstu bi

morala biti posebej pomembna vloga javnih radiotelevizij, ki bi morale remediaciji v ambientalnem komunikacijskem okolju dajati značaj javnega – v pomenih obče dostopnega, zadev splošnega pomena in v javnosti ustvarjenega (gl. Splichal 1994).

Toda v intervjujih večkrat poudarjena konzervativnost glede tehnoloških in novinarskih inovacij nakazuje težave RTV Slovenija pri zagovarjanju in zagotavljanju odprtega komunikacijskega prostora ter obrise tega, kar bi še vedno lahko imenovali kriza razumevanja temeljnega pomena javnega servisa, ki je sicer značilna za javne radiotelevizije v Vzhodni in Srednji Evropi (Bašić Hrvatin 2002, 7). Na RTV Slovenija namreč previdno (odbiratelj A) in mehko (voditeljica) prepletanje televizije kot množičnega medija in Twitterja kot znanilca ambientalnega komuniciranja pojasnjujejo s predpostavko, da gre za javno radiotelevizijo. V kontekstu multiepistemičnega sveta (Dahlgren 2014) se zdi, da se slovenska javna radiotelevizija na organizacijskih in rutinskih ravneh premalo posveča razumevanju naraščajoče kompleksnosti sodobnih komunikacijskih odnosov in procesov, kar je predpogoj za zagotavljanje dostopa javnosti do relevantnih komunikacijskih kanalov, za služenje javnemu interesu in smiselnemu prispevanju k oblikovanju, odpiranju in vzdrževanju prostorov javne razprave.

Čeprav se študija raziskovalno ukvarja z odbiranjem objav iz Twitterja in njihovim vključevanjem le v tri predvolilna soočenja, rezultati v sodelovanju TVS in MMC kljub tej pomanjkljivosti jasno odslikavajo silhueto obraza boga Janusa. Po eni strani slovenska javna radiotelevizija vpeljuje tehnološke inovacije z vizijo bolj interaktivne in participativne prihodnosti, po drugi strani pa je zazrta v preteklost, toda ne le v svojo tradicijo, temveč tudi v komunikacijske privilegije ter regulirano in institucionalizirano medijsko logiko. Medtem ko družbeno komuniciranje postaja vse bolj prepleteno in gibljivejše, se na podlagi rezultatov te študije zdi, da novinarstvo tradicionalnih medijskih hiš (še) nima ustreznih odgovorov na spreminjajoč strukturni položaj (npr. Jones in Salter 2012), organizacijske težave (npr. Boczkowski 20110) in identifikacijsko negotovost (npr. Pöttker 2012). Prihodnje proučevanje artikulacij družbenih omrežij v novinarstvu tradicionalnih medijev mora ta vprašanja izpostavljati ne le s primerjalnimi kontekstno občutljivimi empiričnimi študijami, ki bodo skozi čas združevale produkcijske, besedilne in recepcijske ravni, temveč tudi teoretske inovacije, s katerimi bi lažje razumeli krizo novinarstva v pozni moderni, ko je vse težje prepoznavati uporabna merila razlikovanja ne le novinarjev od drugih sporočevalcev in novic od drugih oblik komuniciranja, temveč tudi pojasnjevati dinamiko oblikovanja skupne komunikacijske osnove skozi medije, enega od temeljev participacije v političnem življenju.

Literatura

Barzilai-Nahon, Karine. 2008. Toward a Theory of Network Gatekeeping. *Journal of the American Information Science and Technology* 59, 9, 1–20.

Barzilai-Nahon, Karine. 2009. Gatekeeping Revisited. *Annual Review of Information Science and Technology* 43, 433–478.

Bastos, Marco T., Rafael L. G. Raimundo in Rodrigo Travitzki. 2013. Gatekeeping Twitter. *Media, Culture & Society* 35, 2, 260–270. <http://mcs.sagepub.com/content/35/2/260.full.pdf+html>

Bašić Hrvatin, Sandra. 2002. *Državni ali javni servis*. Ljubljana: Mirovni inštitut.

Bekafigo, Maria Anna, in Allan McBride. 2013. Who Tweets About Politics? *Social Science Computer Review* 31, 5, 625–643.

Blasingame, Dale. 2011. Gatejumping. *Journal of International Symposium of Online Journalism* 1, 2.

Bolter, Jay David, in Richard Grusin. 1999. *Remediation: Understanding New Media.* Cambridge: MIT Press.

Boczkowski, Pablo J. 2004. *Digitizing the News*. Cambridge: MIT Press.

Boczkowski, Pablo J. 2010. *News at Work*. Chicago: University of Chicago Press.

Breed, Warren. 1955. Social Control in the Newsroom. *Social Forces* 33, 4, 326–355.

Broersma, Marcel, in Todd Graham. 2012. Social Media as Beat. *Journalism Practice* 6, 3, 403–419.

Bruns, Axel. 2009. *Gatewatching*. New York: Peter Lang.

Bruns, Axel. 2011. Gatekeeping, Gatewatching, Real-Time Feedback. *Brazilian Journalism Research* 7, 11, 117–136.

Burgess, Robert G. 1994. Some Role Problems in Field Research. V R. G. Burgess (ur.), *Field Research*, 45–49. London: Routledge.

Conway, Bethany Anne, Kate Kenski in Di Wang. 2013. Twitter Use by Presidential Primary Candidates During the 2012 Campaign. *American Behavioral Scientist* 57, 11, 1596–1610.

Dahlgren, Peter. 2014. Social Media and Political Participation. V C. Fuchs in M. Sandoval (ur.), *Critique, Social Media and the Information Society*, 191–202. London: Routledge.

Domingo, David. 2008. When Immediacy Rules: Online Journalism Models in Four Catalan Online Newsrooms. V C. Paterson in D. Domingo (ur.), *Making Online News – Volume 1*, 113–126. New York: Peter Lang.

Domingo, David, in Chris Paterson, ur. 2011. *Making Online News – Volume 2*. New York: Peter Lang.

Domingo, David, Thorsten Quandt, Ari Heinonen, Steve Paulussen, Jane B. Singe in Marina Vujnovic. 2008. Participatory Journalism Practices in the Media and Beyond. *Journalism Practice* 43, 4, 326–342.

Elmer, Greg. 2013. Live Research: Twittering an Election Debate. *New Media & Society* 15, 1, 18–30.

Enli, Gun Sara. 2007. Gatekeeping in the New Media Age. *Javnost – The Public* 14, 2, 47–62.

Erjavec, Karmen, in Melita Poler Kovačič. 2013. Abuse of Online Participatory Journalism in Slovenia. *Medijska istraživanja* 19, 2, 55–73.

Farhi, Paul. 2009. The Twitter Explosion. *American Journalism Review* 31, 3, 26–31.

Fishman, Mark. 1980. *Manufacturing the News*. Austin: University of Texas Press.

Flick, Uwe. 2006. *An Introduction to Qualitative Research*. London: Sage.

Gans, Herbert. 1979. *Deciding What's News*. New York: Vintage Books.

Gieber, Walter. 1956. Across the Desk. *Journalism Quarterly* 33, 4, 423–432.

Golding, Peter, in Slavko Splichal, ur. 2014. *Media in Europe: New Questions for Research and Policy.* Strasbourg: European Science Foundation.

Graham, Todd, Marcel Broersma in Karin Hazelhoff. 2013. Closing the Gap? V R. Scullion, R. Gerodimos, D. Jackson in D. Lilleker (ur.), *The Media, Political Participation and Empowerment,* 71-88. London: Routledge.

Hansen, Anders, Simon Cottle, Ralph Negrine in Chris Newbold. 1998. *Mass Communication Research* Methods. London: MacMillan Press.

Hermida, Alfred. 2010. Twittering the News. *Journalism Practice* 4, 3, 297–308.

Hermida, Alfred. 2013. #JOURNALISM. *Digital Journalism* 1, 3, 295–313.

Jones, Janet, in Lee Salter. 2012. *Digital Journalism*. London, New York: Sage.

Kalsnes, Bente, Arne H. Krumsvik in Tanja Storsul. 2014. Social Media as a Political Backchannel. *Aslib Proceedings* 66, 3.

Lasorsa, Dominic L., Seth C. Lewis in Avery E. Holton. 2012. Normalizing Twitter. *Journalism Studies* 13, 1, 19–36.

Legard, Robin, Jill Keegan in Kit Ward. 2003. In-depth Interviews. V J. Ritche in J. Lewis (ur.), *Qualitative Research Practice*, 138–169. London: Sage.

Lotan, Gilad, Erhardt Graeff, Mike Ananny, Dean Gaffney, Ian Pearce in Danah Boyd. 2011. The Revolutions Were Tweeted. *International Journal of Communication* 5, 1375–1405.

McCracken, Grant. 1988. *The Long Interview*. London: Sage.

McCracken, Grant. 2008. *Transformations*. Bloomington: Indiana University Press.

Meraz, Sharon, in Zizi Papacharissi. 2013. Networked Gatekeeping and Networked Framing on #egypt. *International Journal of the Press and Politics* 18, 2, 1–29.

Newman, Nic. 2009. *The Rise of Social Media and Its Impact on Mainstream Journalism*. Oxford: Reuters, University of Oxford.

Nisbett, Richard, in Lee Ross. 1980. *Human Inference*. New York: Prentice-Hall.

Oblak Črnič, Tanja, in Igor Vobič. 2013. Converging Practices and Discourses. *Convergence* 19, 3, 365–381.

Paterson, Chris, in David Domingo, ur. 2008. *Making Online News – Volume 1*. New York: Peter Lang.

Penney, Joel, in Caroline Dadas. 2013. (Re)tweeting in the Service of Protest. New Media & Society. <http://nms.sagepub.com/content/16/1/74.full.pdf+html>

Poler Kovačič, Melita, in Karmen Erjavec. 2008. Mobi Journalism in Slovenia. *Journalism Studies* 9, 6, 874–890.

Poler Kovačič, Melita, Karmen Erjavec in Katarina Štular. 2010. Credibility of Traditional vs. Online News Media. *Medijska istraživanja* 16, 1, 113–130.

Pöttker, Horst. 2012. Quo Vadis Journalism? *Citizens, Communication, and Democracy in the New Digital World*, referat na kolokviju EURICOM, Piran 16.–17. november.

Rosen, Jay. 2012. People Formerly known as the Audience. V M. Mandiberg (ur.), *The Social Media Reader*, 13–17. New York: NYU Press.

Schifferes, Steve, Nic Newman, Neil Thurman, David Corney, Ayse Goker in Carlos Martin. 2014. Identifying and Verifying News through Social Media. *Digital Journalism*. <doi: 10.1080/21670811.2014.892747>.

Shoemaker, Pamela J. 1991. *Gatekeeping*. London: Sage.

Shoemaker, Pamela J., in Stephen D. Reese. 1996. *Mediating the Message*. White Plains: Longman.

Shoemaker, Pamela J., in Stephen D. Reese. 2013. *Mediating the Message in the 21st Century*. London: Routledge.

Shoemaker, Pamela J., in Thimoty P. Vos. 2009. *Gatekeeping Theory*. New York: Routledge.

Shoemaker, Pamela J., Tim P. Vos in Stephen D. Reese. 2009. Journalists as Gatekeepers. V K. Whal-Jorgensen in T. Hanitzsch (ur.), *The Handbook of Journalism Studies*, 73–87. New York: Routledge.

Singer, Jane B. 2006. Partnership and Public Service. *Journal of Mass Media Ethics* 21, 3, 3–18.

Singer, Jane B., Alfred Hermida, David Domingo, Ari Heinonen, Steve Paulussen, Thorsten Quandt, Zvi Reich in Marina Vujovic. 2011. *Participatory Journalism*. West-Sussex: Wiley-Blackwell.

Skovsgaard, Morten, in Arjen Van Dalen. 2013. Dodging the Gatekeepers? *Information, Communication & Society* 16, 5, 737–756.

Splichal, Slavko. 1994. Pomlad javnosti. *Javnost – The Public* 1, 1–2, 7–21.

Thurman, Neil, in Alfred Hermida. 2010. Gotcha. V G. Monaghan in S. Tunney (ur.), *Web Journalism*, 46–62. Eastbourne: Sussex Academic Press.

Thurman, Niel, in Nic Newman. 2014. The Future of Breaking News Online? *Journalism Studies*. <http://openaccess.city.ac.uk/3071>

Tuchman, Gaye. 1978. *Making News.* New York: Free Press.

TVS. 2014. Gledanost televizijskih soočenj pred evropskimi volitvami 2014. RTV Slovenija: neuradni dokument.

Verweij, Peter. 2012. Twitter Links between Politicians and Journalists. *Journalism Practice* 6, 5–6, 580–691.

Vobič, Igor. 2010. The Blog in Slovenian Traditional Journalism. V S. Tunney in G. Monaghan (ur.), *Web Journalism*, 180–190. Bringhton: Sussex Academic Press.

Vobič, Igor. 2011. Societal Roles of Journalism in the Age of the Internet and Digital Television. *Medijska istraživanja* 17, 1–2, 53–74.

Vobič, Igor. 2013. *Journalism and the Web*. Ljubljana: Založba FDV.

Webb, Beatrice. 1994. The Art of Note-Taking. V R. G. Burgess (ur.), *Field Research*, 195–199. London: Routledge.

Westley, Bruce H., in Malcom S. MacLean. 1957. A Conceptual Model for Communications Research. *Journalism Quarterly* 34, 1, 31–38.

White, David M. 1950. The »Gatekeeper«. *Journalism Quarterly* 27, 4, 383–390.

PRILOGA 1: Odbrani tviti v televizijskih soočenjih na Televiziji Slovenija pred evropskimi volitvami

Prvo soočenje in odbrani tviti	Status
@medka_7: Ne vem še, koga bom volila na #EUvolitve, ampak medsebojno obračunavanje med kandidati na #soocenje in na tviterjih me ne bo prepričalo.	Objavljen v oddaji.
@Metjast: Eni znajo šteti samo do 3 #EUvolitve	Objavljen v oddaji.
@cashkee: Slovenci. Mi imamo zelo resen problem #EUvolitve	Objavljen v oddaji.
@ZanPaPic: A še koga zanima, kje je bil Pličanič? #EUvolitve [izločen na tretji stopnji odbiranja]	Izključen na tretji stopnji.
@neza_ks: A lahko nekdo ministru P. pove, da je pretirano sončenje škodljivo? #EUvolitve [izločen na tretji stopnji odbiranja]	Izključen na tretji stopnji.

Drugo soočenje in odbrani tviti	Status
@mauritsch: Ubogi #eu poslanci bi radi nižje plače, pa ne morejo! Ker so zamrznjene. Si moreš misliti? ;) #EUvolitve	Objavljen v oddaji.
@UcancallmeToby: A Soltes bi si s tako placo lahko uredil stanovanje? #EUvolitve #soocenje	Objavljen v oddaji.
@Raca_Delilah: A ima Jelinčič v rokah setveni koledar Marije Thun? #EUvolitve	Objavljen v oddaji.
@SabinaCarli: Ajej, zaobljube s področja mladih. Moje najljubše področje, vsi imajo izčrpne ideje o tem, kaj bi bilo potrebno storiti. #EUvolitve	Objavljen v oddaji.
@GregaRaj: A zdaj pa za vsako #Prekmurje pijemo, al kaj? #EUvolitve	Objavljen v oddaji.
@tanatasa: Kar težko verjamem, da je v tem soočenju samo eden izžreban...Bi rekla vsaj trije. #EUvolitve	Objavljen v oddaji.
@Raca_Delilah: A bi se kdo boril še za rodilnik v Sloveniji? #EUvolitve	Objavljen v oddaji.

Tretje soočenje in odbrani tviti	Status
@PKlepec: Če Zver želi, da gredo kampanje mimo afer naj reče šefu, da je treba bit pošten ;) #EUvolitve	Izključen na tretji stopnji.
@iztokmajhenic: Soočenje bo pokazalo, da je politika dobila svoj smisel. Postala je brez-smiselna. #EUvolitve	Objavljen v oddaji.
@NevaGrasic: Dragi Mencinger, sej sem mela statistiko 10, ampak za voljo tvojih volilcev bi jst kako stvar bolj po domače povedala. #EUvolitve	Izključen na tretji stopnji.
@rok_14: @ManicaAmbrozic in Ladika sta jih fajn zagrabla na začetku. #EUvolitve	Izključen na tretji stopnji.
@medka_7: Mislm da lahko ponovim svoj slavni tvit - medsebojno obracunavanje me se zmeraj ne preprica. #EUvolitve	Objavljen v oddaji.
@A_Walshie: Slovenska politika se ocitno vrti okoli tega, kdo je pravi desnicar in kdo pravi levicar. Kje pa je tu govora o Evropi? #EUvolitve	Objavljen v oddaji.
@BlazLah: V Evropi bo zastopal Slovenijo, pa niti tega ne ve v kateri stranki je trenutno #EUvolitve	Objavljen v oddaji.
@pinballAIC: TV soočenje za #EUvolitve je že v prvi fazi DOKAZALO, da naj volimo neparlamentarce. Včeraj je bila debata, danes je metanje blata! #EUvolitve	Objavljen v oddaji.
@krtmen: Lukšič hoče povedat...da je ko Superman...vedno tam kjer je potreben... #EUvolitve	Izključen na tretji stopnji.
@Urednica: Pravijo, da bodo ob morebitni izvolitvi volilcem na voljo. Dva ali tri tedne pred naslednjimi volitvami zagotovo. #EUvolitve	Objavljen v oddaji.
@tretjeoko: Včasih je pa to, da @rtvslo v tujini ne moreš online gledati, velika prednost za miren živec :) #EUvolitve	Izključen na tretji stopnji.
@makiant: Vsem kandidatom zelim dozivljenjsko izvolitev v EU parlament. Skoda, da imamo samo 8 sedezev. #EUvolitve	Objavljen v oddaji.